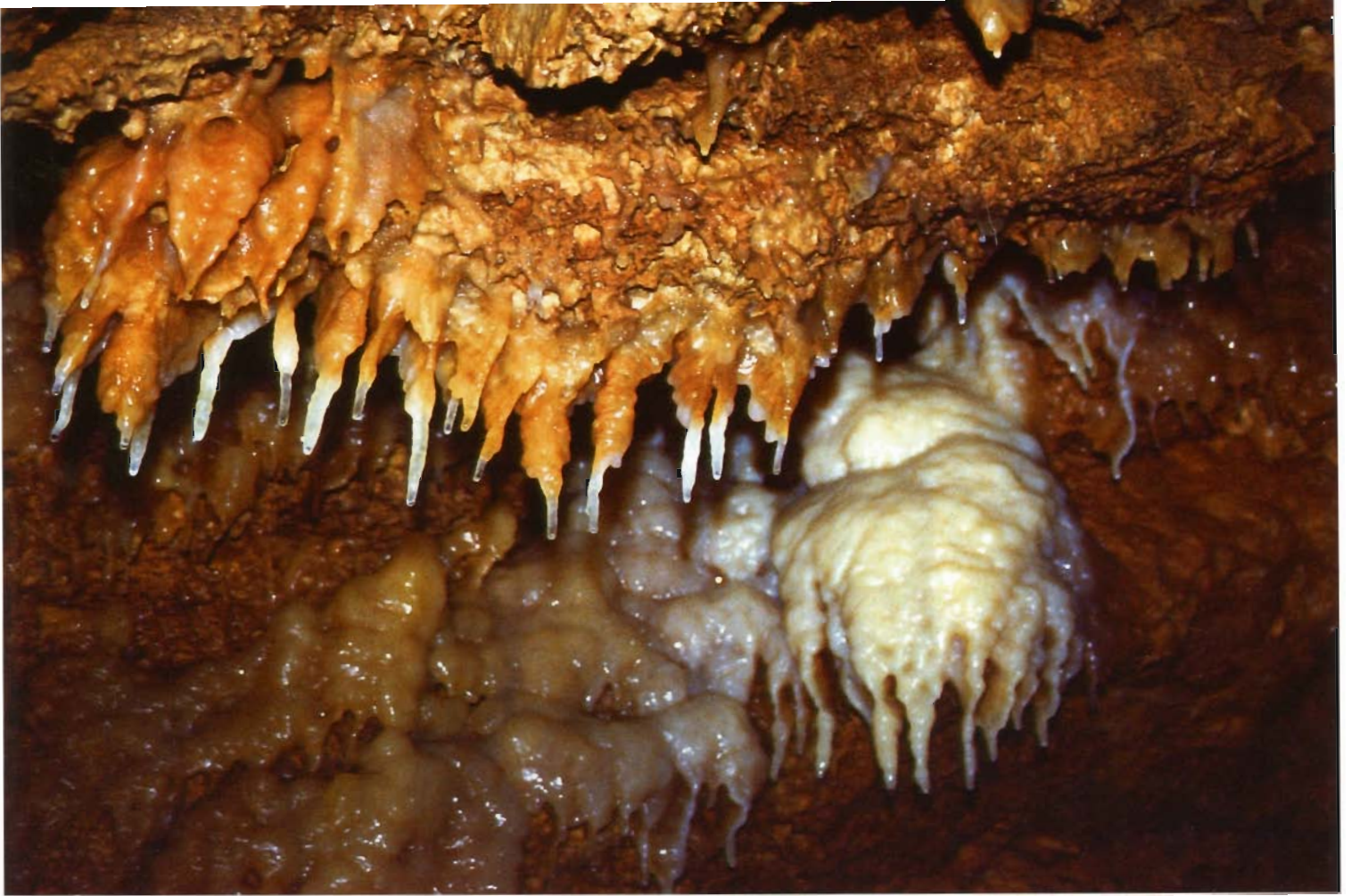

ПЕЧЕРА КРУБЕРА

Підземний полюс планети

Минуло майже чотири роки відтоді, як печера Крубера — «Вороняча» стала першою і досі єдиною у світі, глибшою за 2 кілометри. Пройшли її до цієї позначки українці, з якими пощастило бути й мені.

Сталактитові «завіси» — одна з найгарніших, але не єдина природна окраса підземних ландшафтів.

Уже виросло нове покоління спелеологів, які на той час іще не ходили в глибини Землі. Вони мріють про свої печери, свої глибини, свої відкриття... І часто розпитують: «Ну, як воно там було? Круто? Ти, мабуть, пишешся цим, як нічим іншим?..»

Спелеологія — це майже єдина діяльність, де ще можливі численні географічні відкриття. Є славнозвісна найвища вершина світу — Еверест — і вищої за неї не буде. Є найглибша точка світового океану — Маріанська западина, але хіба що світовий катаклізм може розвернути більшу прірву. Уже давно ретельно дослідженні обидва полюси Землі... І лише в підземному царстві карстових печер залишається безмір можливостей знайти нові, ніким не пройдені ходи і зали або відшукати продовження відомих підземель.

Гірський масив Арабіка (Абхазія) ще в часи Радянського Союзу був «спелеологічною Меккою» з величезним глибинним потенціалом. Багато років дослідники з усіх республік шоліта збиралися там і працювали у печерах, назви яких зараз овіяні легендами: «Ілюхінська», «Генрихова безодня», «Куйбишевська», «Дзоу», «Сарма»...

Печера Крубера теж давно відома, бо знаходилась неподалік від входу до своєї «старшої» сестри — «Куйбишевської». Тоді «Вороняча» мала лише 300 метрів, пройдених людьми, і їй не приділяли багато уваги, бо вважалося, що вона все одно нижче «випаде» в іншу велику печеру.

І так було до 1999 року, коли експедиція Української спелеологічної асоціації під керівництвом Юрія Касьяна знайшла продовження в ній. А вже у 2001-му глибина Крубера — «Воронячої» досягла позначки 1710 метрів, що зробило її найглибшою печерою світу. І дослідження тривали.

Улітку 2004 року експедиція УСА встановила ще один черговий рекорд глибини — 1785 метрів. Було вирішено не чекати наступного літа для продовження досліджень, а «кувати залізо, доки гаряче», тобто їхати майже відразу, в жовтні.

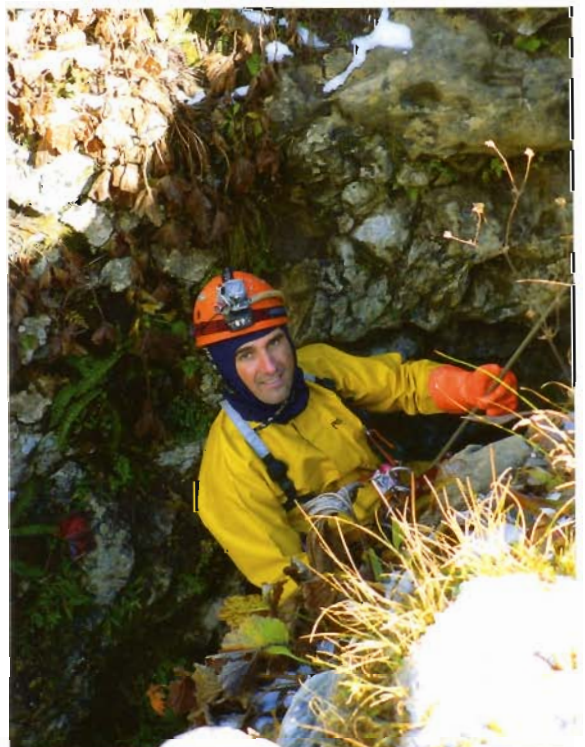
Нас було дев'ятеро: восьмеро хлопців із різних міст України та я — єдина дівчина. Окрім незмінного керівника, Юрія Касьяна, ніхто із нас до того у «Воронячій» не був.

І все ж та довга і складна експедиція й досі пригадується як одна з найцікавіших у моєму житті. За 12 років, протягом яких займаюся спелеологією, походів було багато і різних — великими групами та лише утрюх, далеко за кордон і до Криму, на кілька днів і на місяць... Але той похід, окрім світового рекорду, запам'ятався насамперед дуже теплою та душевною атмосферою в команді.

Ми поділилися на два автономні екіпажі: штурмова п'ятірка, що мала працювати на дні з метою знайти продовження, та четвірка з іншими завданнями — у відомій частині печери.

Кілька днів зайняв монтаж мотузки до 500 метрів та інші підготовчі роботи. Нарешті, настав час іти під землю, і надовго. На п'ятьох

Ігор Іщенко при вході до найглибшої печери на планеті.

Напівсифон у донній частині «Воронячої».

зовсім відмовлявся працювати, тільки керівникові експедиції вдавалося «вмовити» його гріти нам їжу. Кирило та Еміл, ще не дуже обізнані спелеологи, постійно щось писали у своїх зошитах, прагнучи зберегти увесь отриманий досвід та не пропустити нічого з експедиційних перипетій. Я знімала на фото, примушуючи інших застигати в несподіваних позах. Ігор заварював чай та тішив нас оповідками (особливий попит мали історії про його моряцьке минуле).

До нової частини, де ми сподівалися-таки знайти свою удачу, треба було пролізти так званою «жовтою трубою» — півсотні метрів вузького лазу з водою, в якому неможливо розвернутися і дуже важко носити транспортники. Зате вже перший наш вихід туди дав перспективні знахідки, а наступний день відкрив нові «колодязі» та переходи — все ближче і ближче до центру землі...

Ресурс спорядження, як це завжди буває, вичерпувався. Ми повернулися до табору, щоб зібрати мотузки, карабіни та інше — все, що є, а верхня група принесла нам те, що мала. Трохи відпочили перед фінальним ривком, зробили фотовихід у знайдені галереї (під час роботи на це не лишалось часу).

І ось настав вирішальний день. Планаємо спускатися далі, якнайглибше, до першої нездоланної перешкоди. Дорогою знімаємо свою «навіску» з інших частин підземелля, щоб зосередитися на основному руслі. І печера «пішла»! Знову тупики, «сифони», продовження, вертання за додатковою мотузкою, а підземелля все не закінчується! Перед нами великий колодязь — ого-го! Камінь летить — аж вітер свище! Після топозйомки з'ясувалося, що глибина його лише 40 метрів, а тоді нам здавалося, що всі 80.

Топозйомкою називається карта печери, яку спелеологи роблять під землею за допомогою спеціальних приладів — лазерного дистометра чи рулетки, особливого дуже точного гірського компаса та екліметра, яким міряють кути нахилу. Карта — це обов'язковий та важливий документ, котрий за свічує, що печера справді існує, й допомагає майбутнім прохідцям.

За всіма розрахунками наближаємося до 2-кілометрової позначки. Декілька уступів, вода пішла кудись скрізь каміння, а ми рухаємося вперед нескінченною глиняною галереєю то на повен зріст, то поповзом. На стінах — сліди повного затоплення. Трохи моторошно. Несподівано стеля пішла вгору, і ми знов опиняємося перед спуском у невідомий зал. Знову б'ються спіти (це такі спеціальні кріплення, щоб можна було зачепити карабін), мотузку вже зв'язуємо зі шматків і — вниз!

Простора трикутна зала з рівним піщаним дном, майже чорні стіни, ніяких сталактитів-сталагмітів. Отак просто і буденно пе-

чера закінчилася на глибині 2080. До рівня моря — якихось 170 метрів... Але про все це ми довідалися потім, після спеціальної обробки даних топозйомки. А тоді... Тоді ми були впевнені, що перетнули 2-кілометровий рубіж, і точна цифра була неважливою.

Квапливо робимо історичні фото на самому дні підземного світу — і знову ці довгі 400 метрів колодязів угору, звична «труба», що забирає останні сили, хоча здається, що їх і так зовсім нема, і нарешті підземний табір - 1640, який уже майже став рідним домом.

Що ми тоді відчували? Безмежну втому, трохи здивування і недовіри, задоволення від добре зробленої справи. А ще усвідомлення того, скільки нам іще вибиратися нагору, щоб досягнення було повним!

А далі все було звичайним. Підіймаємося, демонтуємо «навіску», консервуємо табори...

І через 19 діб ми знову на поверхні. А тут уже справжня гірська зима. «Уралу» вдалося проїхати до нас, минаючи сніги, і ми знову на узбережжі, в гостинному місті Гантіаді.

Потім два кордони, знову купи речей, зустріч друзів на пероні з оркестром, численні привітання...

Здавалося, все закінчилось. Але тепер, мабуть, це не закінчиться ніколи, бо рубіж 2000 метрів уперше перетинається лише раз. І ми це зробили!

Нам пощастило, печера дала нам шанс і ми скористалися ним на повну. Хоча треба розуміти, що це було б неможливо без праці багатьох людей, які роками досліджували тут печери раніше. Просто нам випало опинитися в потрібний час у потрібному місці. ■

Катерина МЕДВЕДЄВА. Фото автора